

doba několika hodin může způsobiti naprostou ztrátu veledůležitých známek a nálezů, které bylo lze včasnou obdukcí zjistiti. Též důležitou nejednou jest zjistiti totožnost osob a posouditi poškození tělesná na mrtvole rozpoznatelná. Třeba někdy vnější části těla jsou ve stavu pokročilé hniloby, vésti může sekce vnitřních (pravidelně zachovánejších) ústrojí ku výsledkům bezpečným a velice závažným. Vnější známky na mrtvole utopeného udávají samy zejména při mrtvolách záhy vytažených přibližně asi dobu, po kterou ve vodě mrtvola ležela. V mnohých případech arcíť nelze vůbec nebo aspoň stíží a po pečlivém místním ohledání rozhodnouti, zda mrtvola z vody vytažená jest předmětem samovraždy, náhodného utopení nebo přímo zavinění jiné osoby. Tu jest právě soudci vyšetřujícímu přidělena nesnadná a obsáhlá úloha; jsou-li na mrtvole rány nebo známky násilného zardousení, dlužno pečlivě uvážiti veškerý možné způsoby vzniku jejich. Naprostou podmínkou jest, aby soudní lékař důkladně znal změny, jaké může doznati časem mrtvola ve vodě. V tom směru poukázáno budiž na dobrozdání soudního lékaře Hofmanna zejména pro právníky poučné (uveřejněné ve vídeňském lékařském časop. »Wochenschrift« z r. 1883 č. 25), kteréž učinil ve známém procesu Tisza-Eszlúr.

Útráty soudní viz Náklady soudní.

Utrhání na cti.

I. Pojem.

Utrhání na cti jest zločinem, jehož se dopouští ten, kdo učiní úřadu oznámení, jímž obviňuje někoho z vymyšleného zločinu tak, že toto obvinění by mohlo dáti podnět k vrchnostenskému vyšetřování neb aspoň pátrání po obviněném (§ 209 tr. z.). Z tohoto výměru zákonného vyvoditi lze tyto znaky naznačeného deliktu:

1. Musilo se oznámiti neb obviniti ze zločinu ať ve smyslu trestního zákona občanského nebo vojenského; i podléhá předpisu § 209 tr. zák. i ten, kdo vymýšlí si na nějakou osobu podléhající vojenské pravomoci takový skutek, který voj. trestním zákonem za zločin prohlášen jest (nál. ze dne 18. října 1877 č. 6154 a nál. ze dne 29. září 1882 č. 3189).

2. Zločin musí být vymyšlen t. j. dotyčná osoba musí být obviňována ze zločinu, který vůbec spáchán nebyl neb aspoň nebyl od ní (t. j. od osoby obviněné) spáchán. Trestnějším jest ovšem případ druhý, ježto skutkový podklad onoho zločinu existuje a tím daleko větší nebezpečí vzchází pro křivě obviněného, že bude vyšetřování déle trvati a snad dokonce že i nespravedlivě bude odsouzen, než když zmíněný zločin ve skutečnosti spáchán nebyl a právě proto v brzku se bezdůvodnost obvinění zjistí. Zákon na mysli má nepochybně oba tyto případy, ježto místo výrazu ve dřívějším trestním zákonu užitého »erdichteten« (značícího, že zločin nemusí objektivně tu býti) položeno do nynějšího zákonného textu slovo »angedichtet« a zřejmě vysloveno, že nutným jen jest, aby zločin onen obviněným spáchán nebyl (t. j. tedy subjektivně neexistoval), a tudíž jemu byl »přibájen« neboli na něho, o něm vymyšlen. Ku skutkovému podkladu zločinu utrhání na cti vyhledává se tudíž vědomí toho, že udání vrchnosti učiněné neb obvinění nezakládá se na pravdě (roz. ze dne 18. října 1886 č. 7936). Obvinění musilo býti učiněno proti lepšímu přesvědčení a u vědomí možného dosahu jeho; avšak při tom nerozhodno, k jakému cíli vůbec pachatel směřoval.

3. Obviněním vyrozumívá § 209 tr. z, každé úmyslné udání nebo předvedení okolností takových, že uvést se dá zločin skutečný nebo vymyšlený s určitou osobou, která se tohoto zločinu nedopustila, v takové spojení, že může z toho vzejít dostatečné podezření k vyšetřování nebo ku pátrání proti této osobě vedoucí (roz. ze dne 8. října 1886 č. 4835).

4. Obvinění musí se dále týkati určitého zločinu; nenáleží sem tudíž ony případy, kde někdo zcela všeobecně jiného obviňuje, neopíraje tvrzení své skutečnostmi konkrétními.

5. Udání neb obvinění musilo být učiněno u některého úřadu (vrchnosti). Vrchností rozuměti jest nejen soud trestní, nýbrž každou veřejnou autoritu přímo nebo nepřímo státní mocí dosazenou, jejíž úkolem jest pečovati o udržení pokoje, pořádku a bezpečnosti; vrchnostmi jsou i státní zastupitelstva, úřady bezpečnosti všeho druhu a jmenovitě i obecní představenstva a pod.

6. Obvinění musí býti takového rázu, že může dáti podnět k vyšetřování nebo ku pátrání proti obviněnému. Podmínka tato splněna jest, jakmile by mohlo obvinění vésti třeba jen ku přípravnému vyhledávání zmíněnému v § 88 ob. zák. trest. (roz. ze dne 5. ledna 1880 č. 11.707). Nežádá tedy zákon, aby obvinění mohlo vésti ku potrestání obviněného.

7. Co se týká zlého úmyslu, žádá se, aby pachatel úmyslně a jsa vědom si možných následků vymyšleného zločinu obvinil z něho kohosi třetího. Jestliže tedy z objektivních důvodů podezřelosti někdo byl o vině obviněného přesvědčen, nebo jestli udal někoho mylně pojímaje určitý čin nebo jestli někdo v rozmluvě sdělil s jinými osobami věc podobnou nemaje v úmyslu, aby se to doneslo ku vědomí vrchnosti a pak následkem tohoto sdělení dán podnět ku dalšímu vyšetřování nebo pátrání: není tu zločinu utrhání na cti.

8. Jestliže se obviněný skutečně dopustil zločinu, kterýž na něho dle domnění jen vymyšlen byl, nebyl zločin utrhání na cti ani dokonán ani pokus jeho se nestal. Naproti tomu ovšem jest tu zločin utrhání na cti, jestliže dopustil se obviněný zločinu jiného, než který mu byl přibájen, neboť vedle § 4 ob. tr. zák. lze spáchat zločin i na zločincích, a zákon nečiní rozdílu v té příčině mezi různými druhy a způsoby zločinů.

II. Nepravé udání sebe sama.

Kdo sám se u vrchnosti falešně obviní z určitého zločinu, nelze mu přičítati zločinu utrhání na cti, ježto § 209 výrazem »kdo někoho obviní« výslovně naznačuje, že obvinění směřovati musí proti určité třetí osobě; udání takovéto může býti dle okolností buďto podvodem nebo zločinem nadřizování nebo zatajování (§ 214 tr. z.), jestliže směřoval tu úmysl udatele k tomu, aby udáním vlastním překazil nebo znesnadnil pátrající vrchnosti odkrýti skutečného pachatele.

III. Zločinu utrhání na cti příbuzna jest křivá soudní výpověď, která dotýká se jiné osoby a jí připisuje nějaký trestný čin; takováto falešná soudní výpověď trestna jest předkem ve smyslu trestních předpisů § 197 podle § 199 lit. a) jakožto zločin podvodu; měla-li však vésti ku trestnímu stíhání obviněného, může býti zároveň stíhána jakožto zločin utrhání na cti, tedy jako delikt konkurující.

IV. Tresty.

Zločin utrhání na cti podléhá pravidelně trestu těžkého žaláře od jednoho roku do 5 let; trest těžší nastupuje však, jestliže:

1. utrhač na cti jednal se zvláštní potměšilostí, chtěje tím obvinění dodati věrohodnosti,

2. jestliže obviněný vydán byl tím dosti značnému nebezpečí, nebo

3. je-li utrhač na cti služebníkem, příslušníkem domácnosti nebo poddaným toho, jemuž na cti utrháno bylo,

4. dopustil-li se zločinu utrhaní na cti nějaký úředník v úřadě svém.

Tyto důvody přitěžující uvedené v § 210 tr. z. se navzájem nevylučují. Vyšší sazba trestu má průchod, je-li třeba jen jediný z důvodů těchto (roz. ze dne 22. září 1876 č. 7777).

V. Obviní-li někdo někoho křivě ze zločinu určitého, aniž by toto obvinění dostoupilo vlastností podmíněných dle § 209 tr. z. ke zločinu utrhaní na cti, neb obviní-li kdo jiného z přečinu nebo přestupku; dopouští se přestupku nebo přečinu urážky cti (§ 487 tr. z.). (Viz čl. Urážka cti.)

Utvrzení práv a závazkův.

Právo občanské poskytuje celou řadou právních ústavů prostředky, jež slouží k pojištění práv, tudíž k tomu určeny jsou, by podporovaly splnění závazků, zabráňovaly neb odčinovaly porušení práv. O. z. o., vysloviv v § 1342, že lze jak práva osobní tak práva věcná stejně utvrditi, uvádí v § 1343 co právní způsoby pojištění závazku a utvrzení práva, jimiž oprávněnému se poskytuje nové právo: zaručení třetího za dlužníka a zastavení (viz čl. Rukojemství a Právo zástavní). Jsou však ještě jiné prostředky zajišťovací; sem lze počítati závdavek, litkup, konvenční pokutu (viz čl. Závdavek, Litkup, Pokuta konvenční). Tyto prostředky zajišťovací nutí dlužníka, by splnil svůj závazek. Přísaha slibující a čestné slovo nemají již v právu soukromém této funkce. Zajišťovací prostředky § 1343 o. o. z. utvrzují právo tím, že poskytují oprávněnému nová podružná (akcesorní) práva; toho docílí se akcesorním spoluručením jiných osob s hlavním dlužníkem (rukojemství) nebo ručením věci, na které se může oprávněný hojiti, nebyl-li závazek splněn (právo zástavní). Rukojemství je případ intercesse, t. j. převzetí dluhu materiálně cizího; jest kumulativní intercessí (§ 1347 o. o. z.). Věcné ručení lze založiti zastavením vlastní nebo cizí věci. V tomto posledním případě je tu rovněž intercesse. Pojištění státi se může vůlí stran, soudcovským výrokem neb ze zákona (na př. §§ 343, 1245 o. o. z.). Z akcesorní povahy prostředků zajišťovacích plyne ustanovení § 1351 o. o. z., že nelze utvrditi závazky, jež nikdy po právu neexistovaly aneb již zrušeny jsou.

Uvážení volné.

I. Pojem.

Volným uvážením rozumí se posuzování skutečností opírající se o rozumné a svědomité úvahy, jež jinak zákonnými předpisy není vázáno. Volné uvážení hraničí v jistých směrech s libovůlí. Při rozhodování dle zákonného předpisu pozůstává činnost rozhodujícího v tom, že srovnává konkrétní skutkovou povahu se skutkovou povahou v zákoně vylíčenou a v případě shody jejich vysloví rozhodnutí v zákoně již předem pro dotýčnou skutkovou povahu obsažené. Naproti tomu při volném uvážení nerozhoduje zákon, nýbrž názor nalezajícího orgánu opírající se o dané skutečnosti a prýstící z úvahy všech okolností určitého případu, obmezeného jediné tím, že má svědomitě přihlížeti k účelu, kterému právo z rozhodnutí plynoucí má sloužiti, aniž by však jinak zákonnými předpisy